

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2026: 59; 65–72 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2026.59.13943>

УДК 070.11(477):929Здоровега

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У НАВЧАННІ ЖУРНАЛІСТИКИ ВОЛОДИМИРА ЗДОРОВЕГИ

Мар'ян Лозинський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

e-mail: lozmaryk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1667-0386>

Статтю присвячено видатному вченому у галузі публіцистики та наукового журналістикознавства – професору Володимирові Здоровезі – з нагоди 95-х роковин від дня народження. Як відомий науковець, автор багатьох праць, добре знаний в українському медійному середовищі, Володимир Здоровега зробив значний внесок у підготовку журналістських кадрів. З його підручників та навчальних посібників студенти-журналісти України вивчають різноманітні жанри журналістської майстерності, опановують теорію публіцистики.

Ключові слова: публіцистика, Заслужений професор, журналістикознавство, молоді науковці, свобода слова, контрпропаганда, докторська дисертація, державотворення.

Постановка проблеми. Проаналізовано бібліографічний нарис про науковця, публіциста, журналіста, видавця, багатолітнього декана факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Володимира Здоровегу. Випускник аспірантури філологічного факультету Володимир Здоровега у 1956 році отримав запрошення до науково-педагогічної діяльності на новостворену кафедру журналістики факультету журналістики, з яким пов'язав свій 50-літній досвід підготовки журналістських кадрів у нашому університеті. Володимира Здоровегу як доктора філологічних наук, Заслуженого журналіста України, теоретика літератури і журналістики, автора наукових праць, Заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка розглядаємо через призму пошуку його внеску в розвиток теоретичного та практичного спрямування української журналістики у сфері навчально-наукового процесу.

Аналіз досліджень та публікацій. До уваги взято наукові дослідження колег з факультету журналістики (Степана Костя, Василя Лизанчука, Ігоря Лубковича, Ігоря Павлюка, Ігоря Паславського, Бориса Потятиника, Михайла Присяжного, Мирослави Рудик, Олександри Сербенської, Богдана Тихолоза, Андрія Юраша), а також відомих українських учених Ігоря Михайлина, Володимира Різуна, Миколи Тимошика та ін.

Думки Володимира Здорогеги щодо підготовки журналістів найбільш повно знайшли своє відображення у таких статтях: «Без консолідації та професіоналізму не вижити», «Декілька думок про мас-медіа і журналістів в сучасному світі», «Державотворення і професіоналізм журналіста», «Достовірність інформації як передумова медіаосвіти», «Журналістика – це важка розумова праця», «Звідки братись журналістам», «Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини», «Аналітика замість маніпуляцій», «Європейський вибір: що брати з минулого, а чого вчитися українським ЗМІ», «Менше любителства та експромту», «Продавати працю, а не совість», «Свобода слова потрібна не журналістам. Вона потрібна суспільству», «Чим талановитіший журналіст, тим важче ним управляти» та багато ін.

Мета дослідження полягає у висвітленні змін і реформ у підготовці журналістських кадрів на факультеті журналістики за керівництва професора Володимира Здорогеги.

Методологічна основа дослідження. У науковому просторі візія журналістської творчості професора Володимира Здорогеги має певне поширення, оскільки з'явилися цікаві дослідження молодих науковців, вчорашніх випускників факультету журналістики. Очевидно, що домінантою творчості Володимира Здорогеги, як і В. Шкляра, Д. Прилюка, С. Слабінської, І. Михайлина, варто вважати висвітлення проблем журналістської майстерності та загалом журналістської практики насамперед для студентського середовища. Розглянемо теоретико-практичний досвід професора Володимира Здорогеги у трьох напрямках: теоретичному, практичному і педагогічно-методичному.

Теоретик української журналістики, Заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка, багатолітній декан факультету журналістики, професор Володимир Здорогега зазначав, що свобода слова потрібна не журналістам. Вона потрібна суспільству. На запитання журналіста всеукраїнської газети «День» Олександра Лавриненка, про що будуть писати журналісти завтра, Володимир Йосипович відповів: «Нам потрібна широка і достовірна інформація. Це основа основ»¹. Ці тези становлять концепцію сучасних стандартів вишколу майбутніх журналістів, які базуються на процесі зародження різних форм організованої підготовки бакалаврів і магістрів факультету журналістики. Очевидно, що професор Здорогега, маючи колосальний досвід науково-педагогічної та публіцистичної діяльності, не міг передбачити, що через двадцять п'ять років його пророчі слова стануть для українських медіа головним достовірним інформаційним телеканалом під назвою «Єдині новини» у перші дні вторгнення російських військ в Україну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатомільйонна українська і міжнародна спільнота з тривогою переглядала гарячі новини з поля бою за Київ, Бучу, Ірпінь, Херсон тощо, які на марші транслювали наші колеги-журналісти, незважаючи на значний ризик для особистої безпеки. На жаль, станом на 2 квітня 2022 року щонайменше 13 представників ЗМІ загинули під час виконання службових обов'язків у російсько-українській війні. Серед них Євгеній Сакун, перший журналіст, який став жертвою російського авіаудару по київській телевежі 1 березня 2022 року. І свобода слова, і достовірна інформація в умовах бойових дій та воєнного стану на платформі

¹ Здорогега, Володимир (2004), *Теорія і методика журналістської творчості: підручник*, 2-ге вид., перер. і допов., ПАІС, Львів, 268 с.

народного спротиву в єдності із ЗСУ вимагають від українських медіа, незалежно від форм власності, якісної контрпропаганди та нейтралізації інформаційно-пропагандистського впливу російських медіа. Очевидно, що позитивних результатів у цій діяльності інформаційної безпеки можемо досягти за умови переосмислення та перебудови освітнього процесу в професійній та інформаційній підготовці журналістських кадрів.

Володимир Здоровега, як справедливо зазначає дослідниця його творчості, кандидатка наук із соціальних комунікацій Мирослава Рудик², зробив значний внесок в українську журналістику через свою наукову і публіцистичну спадщину як у пресі, так і на телебаченні і радіо. Випускники періоду деканства професора Володимира Здоровеги пам'ятають його науку щодо майбутності журналістики, яка не має перспектив, якщо в ній відсутній творчий процес. Він був ініціатором запровадження навчальної дисципліни під назвою «Журналістська майстерність», яка б сприяла покращенню практичних навиків студентів через призму залучення журналістів-практиків. Володимир Здоровега багато писав та друкувався у газетах «Дзеркало тижня», «День», «Високий Замок», а також в університетській газеті «Каменярь». З погляду сьогодення можемо констатувати потребу такої форми підготовки в освітньому процесі, однак новітні медійні платформи вимагають від гарантів ОПП корекції і щодо форми, і щодо змісту цієї дисципліни.

Очевидно, що декан Здоровега розглядав журналістську майстерність в освітньому процесі факультету, зрештою, як і етапи проходження практики студентами, пріоритетною. Доцент Мирослава Рудик слушно розглядає дослідницьку діяльність Володимира Йосиповича у трьох вимірах, зокрема – теоретичному, практичному та педагогічно-методичному. Щодо теоретичного зауважимо, що це питання комплексно висвітлено у підручнику Володимира Здоровеги «Теорія і методика журналістської творчості»³, який тричі виходив у видавництві «ПАІС». Зауважимо, що професор Здоровега розглядає літературну творчість журналіста як «найважливішу і найскладнішу частину професійної діяльності працівника ЗМІ, що вимагає творчого обдарування»⁴. На нашу думку, таке твердження викликає погодження, оскільки до журналістської діяльності треба ставитися як до самостійного і специфічного виду суспільної діяльності. Адже знання, навіть і глибокі, в галузі економіки чи будь-якого іншого виду професійного спрямування не гарантують досягнень. З теоретичного погляду публікація журналіста не матиме позитиву, якщо в ній відсутні оригінальні факти, їх зіставлення, осмислення, компетентність тощо.

Педагогічно-методичний напрям Володимира Здоровеги як науковий розпочався після аспірантури (у 1956 році) запрошенням на кафедру журналістики, яку очолював Володимир Дмитрук. Відтоді молодий педагог і науковець розпочинає науково-педагогічну діяльність у галузі журналістики. З-під його пера виходять у науковий світ посібники та методичні матеріали з історії української преси, зокрема посібник «Мистецтво публіциста», монографія «У майстерні публіциста» тощо.

² Рудик, Мирослава (2015), *Науково-публіцистична спадщина Володимира Здоровеги: історіографія, проблематика, концептуальні засади*: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій, Дніпро, 238 с.

³ Здоровега, Володимир (2004), *Теорія і методика журналістської творчості: підручник*, 2-ге вид., перер. і допов., ПАІС, Львів, 268 с.

⁴ Здоровега, Володимир (2004), *Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги*, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 141 с.

На час перебування Володимира Здорогеги на посаді старшого наукового працівника припадає особливий період наукової діяльності, який пов'язаний із підготовкою докторської дисертації, що відбувалося у складних суспільно-політичних перипетіях. Стосовно цього колишній студент факультету журналістики, редактор «Молодої України» Володимир Боденчук пише: «Здорогега однаково був «незручним» для влади і в часи застою, і під час перебудови, і в роки демократичних перетворень. Одні кликали на партком – чи то за «Франкову кузню» (літературна студія), чи занадто «вільнодумну» стінну газету, де кожен студент міг написати все, що заманеться»⁵.

Доволі активний період для Володимира Здорогеги розпочинається у 80–90-х роках літературно-критичною діяльністю, зокрема – появою книжок під назвою «Збагнути день сущий» та «Теорія і практика радянської журналістики», які з погляду сьогодення втратили актуальність. Новий період діяльності професора Здорогеги (і в педагогічному, і в творчо-методичному сенсі) пов'язаний з проголошенням незалежності України. Вже перебуваючи на посаді декана факультету журналістики, він шукає концептуальні шляхи перебудови як освітньо-національного процесу на факультеті, так і науково-методичного забезпечення підручниками, навчальними посібниками, монографіями тощо. Серед них надбанням для студентів і журналістів-практиків став його навчальний посібник «Теорія і методика журналістської творчості»⁶. Власне, з появою цього унікального видання ім'я професора Володимира Здорогеги почало асоціюватися з українською науковою школою теорії і масової комунікації. А його дослідження природи публіцистичного образу та комплексний підхід до дослідження журналістського процесу стали базою для створення в Україні новітньої теорії журналістики.

Відомий український вчений-журналістикознавець, професор кафедри журналістики філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Ігор Михайлин згадує: «Ми ще не усвідомили того, що В. Здорогега був мислителем, який старанно розмірковував над шляхами розвитку журналістики в Україні»⁷. Підтвердження цих слів знаходимо у праці професора Здорогеги під назвою «Про журналістику і журналістів»⁸, яка вийшла у світ 2004 року з нагоди відзначення 50-річчя факультету журналістики. Як зазначає автор, ця книжечка писалася понад десять років, вона охоплює незначну дециму із спадщини вченого, всього чотирнадцять позицій: статті, есе, виступи, діалоги. Всі ці матеріали актуальні як тоді, так і сьогодні, оскільки проаналізовано судження автора щодо природи і стану української журналістики на зламі XX–XXI століть.

За свідченням Володимира Йосиповича, у нього виникали проблеми як щодо вибору публікацій, так і їхнього змістового наповнення, яке б висвітлювало природу журналістики, покликання, професійне зростання і формування журналіста. Осо-

⁵ Лубкович, Ігор (2004), *Володимир Здорогега. Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка*, Львів, 44 с.

⁶ Здорогега, Володимир (2004), *Теорія і методика журналістської творчості: підручник*, 2-ге вид., перер. і допов., ПАІС, Львів, 268 с.

⁷ *Журналістика і медіа в умовах суспільних трансформацій: монографія* (2024), за заг. ред. Б. Потятинника, М. Лозинського, ЛНУ ім. І. Франка, Львів, с. 200.

⁸ Здорогега, Володимир (2004), *Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги*, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 141 с.

бливого значення автор цієї книжки надавав статусу незалежності ЗМІ від влади всіх рівнів, оскільки добре знав про те, що її представники, використовуючи найрізноманітніші засоби, від найжорстокіших переслідувань до вбивств і підкупів, намагаються приручити журналістів для висвітлення особистих інтересів політичного та бізнесового плану. У статті «До чого подібний слон, або декілька думок про мас-медіа і журналістів у сучасному світі»⁹ професор Володимир Здоровега наочно демонструє, як новостворена обласна адміністрація Львівщини з нагоди Дня журналіста нагородила грошовою премією журналістку «Високого Замку» Наталію Балюк. Варто зазначити, що ця газета була незалежною від влади, і такий крок чиновників, очевидно, був розрахований на свосерідний підкуп відомої журналістки, тим паче власниці цього періодичного видання. На що редактор газети Наталія Балюк відповіла у статті під назвою «“Цепні пси демократії” не повинні їсти з рук влади» такими словами: «Я вдячна, що мою роботу помітили. Але я категорично проти, щоб влада роздавала грошові премії журналістам незалежних видань. У такий спосіб вона робить погану послугу і собі, і журналістам, і демократії в цілому. Тому я віддаю свої сто гривень премії в дитячий садок, куди колись ходила моя дитина. Він потребує цих і значно більших грошей. Він більше потребує, щоб його помітили, і якщо влада чогось не помічає, обов'язок журналістів – не бути до цього байдужим»¹⁰.

Зазначимо, що цей приклад автор використовує у своїй статті, що є актуальною і сьогодні, оскільки деякі представники масмедіа продовжують бути залежними від фінансових подачок у конвертах. І навіть в умовах російсько-української війни, коли деякі депутати-законодавці, вдаючи із себе чесних патріотичних будівничих Української держави, з високої трибуни «ляють» ЗСУ в особі вищого командування, то деякі журналісти, експерти, служаки всіх політичних режимів в Україні, пропагують ці наративи, шкідливі для України. Маємо збагнути слушну думку, яку пропонує Володимир Йосипович у статті «Державотворення і професіоналізм журналіста». Він зазначає: «Мусимо всі – і урядовці від найнижчого до найвищого, і ділові люди, і педагоги, і журналісти – кожен доступними йому методами, властивими йому способами зміцнювати, збагачувати, вдосконалювати ще молоду і таку невлаштовану економічно, духовно, інформаційно державу»¹¹.

Здавалося б, що тут незрозумілого пропонує вчитель нашого українського журналістикознавства, адже основні постулати, які він презентує для медіа, вкрай необхідні для активного просування в цивілізований європейський світ, де панує вільне слово та законодавча платформа професійної діяльності журналістів. Очевидно, що це нам підходить, особливо тим, кого ми сьогодні навчаємо і хто поповнить ряди медійників незалежно від форми власності. Підсумовуючи візію науково-педагогічної і журналістської творчості професора Володимира Здоровеги на факультеті журналістики, варто послатися на його ж висловлювання, що «журналістика – це динамічний процес, розвитку якого немає кінця»¹².

⁹ Там само.

¹⁰ Балюк, Наталія (2002), «Цепні пси демократії» не повинні їсти з рук влади», *Високий Замок*, 13 черв.

¹¹ Здоровега, Володимир (2004), *Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги*, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 141 с.

¹² *Три дороги: Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами* (2013), упоряд. К. Щоткіна, Друкарські куншти, Львів, 120 с.

Він творив цей процес своєю невтомною працею і як науковець, і як організатор, і як педагог, перебуваючи у постійному пошуку новітньої теорії публіцистики, правдивих європейських стандартів журналістської освіти. Ми ж маємо обов'язок продовжити пошук відповідних освітньо-кваліфікаційних характеристик для уніфікації робочих програм, навчальних планів, впровадження ефективних навчальних технологій, створення студентських медіаплатформ як лабораторій з метою апробації здобутих знань на практиці. Незаперечний той факт, що журналістська освіта у XXI столітті переживає активну трансформацію, яка спричинена глобальними змінами в інформаційному середовищі та сучасною політичною реальністю, зокрема російсько-українською війною.

Висновки. Незважаючи на те, що науково-публіцистична та творчо-педагогічна діяльність Заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка Володимира Здоровеги з кожним роком стає доступною для дослідження, тим не менш багата його журналістська майстерність викликає зацікавлення у дослідників українського журналістикознавства. І водночас наочно маємо можливість з практичного боку проаналізувати управлінсько-організаційну складову як декана факультету щодо організації навчально-наукового процесу в плані підготовки журналістських кадрів, а також покращення науково-педагогічного складу факультету. Особливо ці зміни було помітно щодо набору в аспірантуру факультету та щорічними успішними захистами наукових досліджень, чого ми не спостерігаємо сьогодні. Адже Володимир Здоровега будував свою наукову школу, про що свідчить кількість кандидатів та докторів наук, які захистились під його керівництвом.

Професор Здоровега у формуванні журналістської освіти опирався на багаторічні традиції львівської школи журналістики, близькими були для нього погляди Івана Франка.

Володимир Йосипович був багаторічним деканом факультету журналістики Львівського університету, його деканування припало на непростий період переходу журналістської освіти на україноцентричні рейки. А це вимагало оперативного переосмислення змісту навчання, швидкої підготовки навчально-методичних матеріалів. Новаціями професора Здоровеги можна вважати посилений акцент на журналістську практику. Вчений сам часто ділився своїми міркуваннями про журналістику в пресі. Ключовим питанням його публіцистичних виступів було формування національного корпусу журналістики. Таким чином, Володимир Здоровега будував українську журналістику на цінностях свободи слова, інтелекту, служіння суспільству.

Отже, можемо констатувати, що вся діяльність Володимира Здоровеги, як стверджує відомий дослідник творчості Івана Франка Богдан Тихолоз, «його творча спадщина – це не лише документ епохи, але й живий і продуктивний чинник інтелектуальних пошуків нашої сучасності, предмет наукових досліджень, методична основа педагогічної діяльності, орієнтир для майбутніх генерацій теоретиків і практиків журналістики»¹³. Сьогодні маємо визнати, що з іменем професора Володимира Здоровеги пов'язана українська школа публіцистики та журналістики, яку наслідують молоді науковці факультетів журналістики Львова, Києва, Дніпра, Ужгорода.

¹³ Лубкович, Ігор (2004), *Володимир Здоровега. Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка*, Львів, 44 с.

А це дає нам підставу стверджувати про добру перспективу розвитку українського журналістикознавства, яке має базуватися на аналітичності й глибині мислення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балюк, Наталія (2002), «“Цепні пси демократії” не повинні їсти з рук влади», *Високий Замок*, 13 черв.
2. *Журналістика і медіа в умовах суспільних трансформацій: монографія* (2024), за заг. ред. Б. Потятиника, М. Лозинського, ЛНУ ім. І. Франка, Львів, 268 с.
3. Здоровега, Володимир (2004), *Теорія і методика журналістської творчості: підручник*, 2-ге вид., перер. і допов., ПАІС, Львів, 268 с.
4. Здоровега, Володимир (2004), *Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги*, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 141 с.
5. Лубкович, Ігор (2004), *Володимир Здоровега. Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка*, Львів, 44 с.
6. Рудик, Мирослава (2015), *Науково-публіцистична спадщина Володимира Здоровеги: історіографія, проблематика, концептуальні засади*: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій, Дніпро, 238 с.
7. *Три дороги: Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами* (2013), упоряд. К. Щоткіна, Друкарські куншти, Львів, 120 с.

REFERENCES

1. Baliuk, Nataliia (2002), «“Tsepni psy demokratii” ne povynni yisty z ruk vlady», *Vysoky Zamok*, 13 cherv.
2. *Zhurnalistyka i media v umovakh suspilnykh transformatsii: monohrafiia* (2024), za zah. red. B. Potiatynika, M. Lozynskoho, LNU im. I. Franka, Lviv, 268 s.
3. Zdoroveha, Volodymyr (2004), *Teoriia i metodyka zhurnalistykoï tvorchosti: pidruchnyk*, 2-he vyd., perer. i dopov., PAIS, Lviv, 268 s.
4. Zdoroveha, Volodymyr (2004), *Pro zhurnalistyku i zhurnalistiv: statti, ese, vystupy, dialohy*, Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, Lviv, 141 s.
5. Lubkovych, Ihor (2004), *Volodymyr Zdoroveha. Zasluzheni profesory Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka*, Lviv, 44 s.
6. Rudyk, Myroslava (2015), *Naukovo-publitsystychna spadshchyna Volodymyra Zdorovehy: istoriografii, problematyka, kontseptualni zasady*: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk iz sots. komunikatsii, Dnipro, 238 s.
7. *Try dorohy: Besidy Blazhennishoho Liubomyra Huzara z zhurnalistamy* (2013), uporiad. K. Shchotkina, Drukarski kunshty, Lviv, 120 s.

TRADITIONS AND INNOVATIONS IN JOURNALISM TEACHING BY VOLODYMYR ZDOROVEGA

Maryan Lozynskyi

Ivan Franko National University of Lviv
General Chuprynka Str., 49, Lviv, Ukraine, 79044
e-mail: lozmaryk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1667-0386>

The article is dedicated to the distinguished scholar in the field of publicism and scientific journalism studies, professor Volodymyr Y. Zdorovega, on the occasion of the 95th anniversary of his birth. A renowned researcher, author of numerous scholarly works and publications, and a well-known figure in the Ukrainian media community, Volodymyr Zdorovega made a significant contribution to the training of professional journalists. Through his textbooks, teaching manuals, and other academic works, journalism students across Ukraine study various genres of journalistic craftsmanship and master the theory of publicism. To research this topic, the author has analysed a broad range of scholarly research in this field, including publications by colleagues from the Faculty of Journalism – namely I. M. Lubkovych, M. P. Prysiashnyi, I. I. Paslavskyi, M. S. Rudyk, O. A. Serbenska, and B. S. Tykholoz – as well as by prominent Ukrainian media scholars such as Ihor Mykhailyn, Volodymyr Rizun, Mykola Tymoshyk, and others.

Professor Volodymyr Zdorovega views journalistic mastery within the educational process in three dimensions: theoretical, practical, and pedagogical-methodological. He places particular emphasis on literary creativity as the most important and most complex component of a media professional's work, as it requires a rethinking and restructuring of the educational process in the training of journalists. According to Bohdan Tykholoz, a well-known researcher of Ivan Franko's creative legacy and an advocate of publicistic writing, as well as a lecturer at the Faculty of Journalism: 'The creative legacy of Volodymyr Zdorovega is not only a document of its era, but also a living and productive factor in the intellectual pursuits of our present time'.

Keywords: journalism, Honored Professor, Journalism, young scholars, freedom of speech, counter-propaganda, doctoral dissertation, state-building.

Отримано редакцією видання / Received: 09.01.2026

Прорецензовано / Revised: 11.01.2026

Схвалено до друку / Accepted: 12.01.2026

Опубліковано на сайті видання / Published on the publication's website: 02.02.2026